

**MILENA PETROVIĆ, HARMONSKA PRATNJA,
PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE U PRVOM RAZREDU
SREDNJE MUZIČKE ŠKOLE – ODSEK ZA MUZIČKU TEORIJU**

Beograd: Čarobna frula, 2021.
ISMN 979-0-802060-02-9

Senad Kazić

Univerzitet u Sarajevu
Muzička akademija
senad.kazic@mas.unsa.ba

Primljeno / Received 30. 08. 2022.
Prihvaćeno / Accepted 24. 10. 2022.

Stravinski je naglašavao kako se muzika treba slušati razumom i tako povezivati sa njenim sadržajem, što obavezuje slušaoca na aktivan odnos prema muzici. Nemački filozof i psiholog Herbart (Johann Friedrich Herbart) je u pedagogiju uveo termin *apercepcija*, u smislu svesnog opažanja i uvrštavanja u postojeći sadržaj svesti. U muzičkoj pedagogiji XX veka svesno slušanje je osnovni uslov za vaspitavanje racionalnog mišljenja. Autorka Milena Petrović u ovom priručniku apostrofira aktivno i vođeno slušanje muzike kao nužnost u kontekstu prepoznavanja i otkrivanja. Putem metodički pažljivo osmišljenog i vođenog slušanja muzike otkriva se mogućnost za a/percepciju, razumevanje, analizu, asocijaciju, maštu, mišljenje i intuiciju, ali i doživljaj, motivaciju, emociju, pa i estetski sud i dr. Posebno je značajno što se, osim u standardnim postupcima i kroz hijerarhiju slušanja i analize muzičkih odlomaka, potencira i izvođenje učeničkih vlastitih harmonskih rešenja kao uslov za muzikalnu interpretaciju, a to je mnogo više od tek pukog sviranja harmonskog klišeja na klaviru. Pored klavira u opticaju su svi drugi dostupni instrumenti i tako se otvara mogućnost za aranžmane različitih izvođačkih sastava. Aktivno slušanje i izvođenje je magija koja harmoniju pretvara od stereotipne muzičke veštine na papiru do prave muzikalne atrakcije. No, Petrović ovde ne staje, nego insistira dalje na improvizaciji, čime se ostvaruje lični odnos prema muzici; naravno ne u smislu improvizacije zrelog muzičara nego učenička improvizacija u vidu traganja, pokušaja i promišljanja. Muzička zamisao se ne pojavljuje kao gotova ili celovita pa slede brojni pokušaji od uobličavanja do prihvatljivog zvučnog rezultata, pri čemu rezultat i ne mora biti uvek u skladu s očekivanjima. Ali čak i propao pokušaj bolji je nego stereotip, jer tragajući za rešenjem sa kojim se može identifikovati, svaki učenik izražava nešto svoje i o sebi i to je ono što prenosi humanu poruku.

Očekivano, kako je i naglašeno u naslovu priručnika, najviše pažnje se posvećuje percepciji harmonije, harmonskom mišljenju i izrazu. Oblast harmonski ritam i harmonizacija melodije bavi se tonalitetnim pojavama u mnogim slojevima i moguće je da to ponekad nadilazi mogućnosti pa i ambicije učenika prvog razreda srednje muzičke škole. Ali ne treba zaboraviti da se radi o priručniku za nastavnike, a ne udžbeniku. Stoga autorka Petrović nudi obilje informacija nastavnicima u smislu drugačije ponude i ispitivanja različitih latentnih mogućnosti. Ovo otvara prostor za pristup individualnim sposobnostima svakog učenika kao i njegove procene, ali i izgradnju estetskog suda što svakako predstavlja dodatnu vrednost. Osim toga, nastavnicima harmonije se sugeriše rad sa ritmičkim obrascima koji su ponekad ključ rešenja u pronalasku adekvatne harmonske pratnje. Takođe, apostrofira se i nešto što se često zaboravlja ili potcjenjuje u nastavi harmonije, a to su čitanje, tumačenje, zapis i izvođenje harmonskih šifri koji su široko ili skoro isključivo u upotrebi u praksi zapisa nekih muzičkih žanrova. Time se ulazi u sferu široke primene harmonske pratnje izvan njenog klasičnog okvira.

Osim čisto harmonije i osnova harmonskog mišljenja, u lekcijama su jasno postavljeni zahtevi formalne analize i u prvom planu mnogih parametara solfeđa, kao što je razvoj harmonskog sluha, što govori o izbalansiranom interdisciplinarnom pristupu koji je ključ moderne muzičke pedagogije. Savladavanje različitih teoretskih pojmova i njihovo povezivanje sa iskustvom sviranja na instrumentu svakako predstavlja nadgradnju praktičnog mišljenja. Korelacija i integracija nastave solfeđa i harmonske pratnje ostvaruje se na potpuno prirodan i logičan način i to je osnova za napredak u obe oblasti. U priručniku se pristupa različitim stilovima i žanrovima muzike, gde se pored primera iz umetničke literature autorka dotiče dečijih pesama, ali i u značajnoj meri omiljene popularne muzike koja je bliska učeničkoj populaciji. Uvršteni su takođe primeri iz muzičke baštine koji traže drugačija harmonska rešenja i ukazuju o mnogim specifičnostima poetsko-melodijske i metro-ritmičke strukture srpske narodne pesme.

Prolazeći kroz ukupno 70 lekcija u priručniku se može iščitati mnogo suptilnih nijansi metodičke provedbe časa, mnogo korisnih detalja i uputstava za rad. Istovremeno se ostavlja dovoljno prostora nastavniku da na osnovu ličnog afiniteta i mogućnosti grupe odabere optimalan način i tempo savladavanja gradiva. Naročito je zanimljiv, ali i iz mnogih aspekata važan poslednji čas predviđen kao javni nastup. Tu će se pokazati sav smisao, ali i napor uložen kroz nastavnu godinu. Autorka se potrudila i osmislila taksonomiju i parametre ocenjivanja što je od velike pomoći nastavnicima.

Priručnik sadržajno i metodički odgovara naslovu. Utemeljen je na vlastitim postignućima i iskustvima, ali i na studioznoj analizi brojnih muzičkih primera, odnosno dobro metodički odabranim, poređanim i interpretiranim primerima što ukazuje na poseban odnos i razumevanje tematike. Naučni nivo pristupa autorke Milene Petrović u smislu doslednosti i potkrepljenosti činjenicama i argu-

mentima evidentno pokazuje da je posvetila pažnju i vreme svakom detalju i time pokazala jasan stav o svakom opisanom pojmu ili pojavi. U metodskom uputstvu autorka piše: „Smatram da će ovakav način rada, zalaženje u harmonsku bit i formalnu sadržinu poznate muzike, inspirisati i motivisati učenike, da će im dati podstrek za vežbanje putem zajedničkog muziciranja, da će funkcionalizovati njihovu muzičku pismenost, te da će ih pripremiti za razumevanje različitih muzičkih sadržaja i muzikalnu interpretaciju.“ Upornost i doslednost autorke Petrović, te njen stručni i metodološki pristup, obuhvat, selekcija i prezentacija, odnosno problematizovanje istraživane teme rezultirao je zaista vrednom štivom.